

**SZÉKESFEHÉRVÁR, NEMZETI EMLÉKHELY FEJLESZTÉSE
ÉPÍTÉSZETI ÖTLETPÁLYÁZAT
2009.**

Tartalomjegyzék

Tervlapok

- 1/6 BEÉPÍTÉSI ÉS KÖRNYEZETALAKÍTÁSI TERV M=1:250,
VÁROSÉPÍTÉSZETI ELEMZÉS M=1:1000
- 2/6 BEJÁRATI SZINT ALAPRAJZA M=1:200
ÁLTALÁNOS EMELETI ALAPRAJZ (116,70-120,20-123,70-127,20-
130,70-134,20-137,70 SZINTEK) M=1:200,
OSSARIUM TERVEI M=1:100
- 3/6 FELTÁRT ROMOK SZINTJÉNEK ALAPRAJZA M=1:200,
A-A ÉS B-B METSZETEK M=1:200
- 4/6 C-C METSZET M=1:200,
HOMLOKZATOK M=1:200
LÁTVÁNYTERVEK
- 5/6 LÁTVÁNYTERVEK 1.
- 6/6 LÁTVÁNYTERVEK 2.

Építészeti és műszaki leírás

Tervezői gondolatok a Nemzeti Emlékhely kialakításához	3
Előzetes városépítészeti megfontolások	3
Nemzeti Emlékhely	3
Fatemplom	4
Épület nettó alapterületek	4
Tartószerkezetek	5
Épületgépészet, megvilágítás	5
Koronázó tér	5
Ossarium és liturgikus tér	6

Tervezői gondolatok a Nemzeti Emlékhely kialakításához

A magyarországi kereszténység és államiság születését is szimbolizáló egykori Bazilika évszázadokon keresztül szakrális hely volt. Pusztulása óta nem az. Ezen a helyen ma nincs liturgikus cselekmény, a kultuszt nem tartja fenn a közösség, a temetőkert kiüresedett. A Bazilika valójában templomok sora volt, újra és újra felépített, átépített épület, a történeti korokon átívelő építő szándék. Ez a szándék mindig erősebb volt, mint maguk a kövek, boltozatok és fagerendák tisztelete. Szerencsésebb sorsú nemzetek az ilyen súlyú templomaikat nem hagyták újjáépítetlenül („újjáépítetlenül”, s nem visszaépítetlenül).

Napjaink időszerű feladata, hogy ezt az épületet az emóciók és az egészséges magyarságtudat lelkesedésével, szentjeink és történelmünk tiszteletével, a tudományos-régészeti szempontok lehetőség szerinti maradéktalan figyelembevételével, a kor funkcionális igényeinek és a város turisztikai szempontjainak kiszolgálásával kortárs építészeti eszközökkel újjáépítsük. Nem tartunk elfogadhatónak semmiféle „régieskedő” építészeti attitűdöt; fontos azonban, hogy a szellemi kontinuitás ne vesszen el. Kapcsolódás ezer év történelméhez, a ma konkrét adottságaiból kiindulva, a régiek építési kedvével és bátorságával.

Előzetes városépítészeti megfontolások

A város életében hangsúlyos a Díszkaput a Városház térrel összekötő gyalogos kapcsolat. A "falon kívülről" itt jutunk be a Belvárosba, a főteret keleti irányba ezen a sétányon hagyhatjuk el. A Romkert jelenlegi állapotában nem kapcsolódik szervesen a városmaghoz. A Városháza tér felől zavaró torony "kezdemény" állja el az utat, a keleti lépcsősor pedig jellemzően bezárt acél kapuknak, kerítésnek vezet. Meglátásunk szerint a Nemzeti Emlékhely feltárását erre a hangsúlyos közlekedési irányra kell felfűznünk. Kifejezetten kedvezőnek tartjuk a Városház tér felőli bejárat kialakítását, hiszen idézi a valaha volt templomépületek nyugati irányból történő megközelítését.

Hasonló megfontolásból kedvezőnek érezzük a keleti irány felé tekintő magasponthoz, toronyból vagy kilátóból történő rálátást a területre - s ezzel ellenkezőleg nem tartjuk szerencsésnek a Romkert nyugati részén épített esetleges torony elhelyezését, hiszen onnan a templom romjai "fejjel lefele" látszódnának.

A tervezési terület nagyobb méretű épülettel történő beépítése esetén adottságként kínálkozik a Püspöki Palota keleti tûzfalának zárt sorú folytatása. Ezt igazolja az is, hogy egy nyugati bejáratnál bíró szabadonálló épület rendkívül nehezen lenne megvalósítható - ebben az esetben ugyanis a főbejárat gyakorlatilag a Szent István sír pozíciójával lenne azonos, ráadásul a bejárat mellett tûzfal magasodna.

Bármilyen új felépítmény alapozását kizárólag a megadott, alapozásra alkalmas sávokban tartjuk elfogadhatónak, s könnyen belátható, hogy a romok teljes területének épülettel vagy egyéb lefedéssel történő védelme messze nem valósítható meg.

Nemzeti Emlékhely

Pályázati tervünk két fő építészeti elemből áll, melyek azonban szoros kapcsolatban állnak egymással. Első ütemben épülne a terület lefedése, a romokat védendő és bemutatandó. Második ütemben valósulna meg a Koronázó tér átépítése, mely túl a hétköznapi városi használatán, alkalmi ünnepi események helyszíné kíván lenni.

Fatemplom

Szagrális és profán határán áll az új épület: egyszerre templom és múzeum. Liturgikus eseményeknek nem nyújt otthont, nincs felszentelve, ezért nincsen liturgikus tere sem, nem jelöljük kereszttel és nem szólal meg harang falai közül. Szándékunk szerint mégis kortárs templomot idéz magasságával, városi szövetben szokatlan anyaghasználatával és belső terének szórt fényével.

A Városház tér felől, a Püspöki Palota zárt sorú folytatásaként, torony magasodik. Maga az épület a torony, s a torony maga a nyugati bejárat, ahogy mindig is volt. A mintegy 32 méter magas, bélletes kapu hatalmas könyv módjára nyílik meg, magába vonzza a látogatót – ugyanakkor teret hagy a gyalogos sétánynak (azt némileg kiszélesítve), ahol a városi élet zajlik. Az épület másik hangsúlyos bejárata a Díszkapu felől nyílik, városi térfalat emelve a felújítandó Koronázó térnek, így épületünk a sétálóutcával párhuzamosan átjárható: a Városháza és a Koronázó tér, a sétány és a romok szervesen kapcsolódnak egymáshoz.

A feltárt és restaurált romokat „kerítésszerűen” veszik körül a rétegelt-ragasztott fa oszlopok, áttört falszerkezetet alkotva, melynek nyomvonala nem követi a régi templomformát. A függőleges oszlopsor mindig az adott körülményeknek megfelelő pozíciót veszi fel, illeszkedve a Püspöki Palotához és annak kertjéhez, az alapozható területekhez és a meglévő védőszerkezetekhez. A falak leválasztják a romokat a városi nyüzsgésről, ugyanakkor áttörtségük biztosítja, hogy a terület mégis a „mindenkié marad” – s a Püspöki Palota kertjének látványa sem szakad el teljes mértékben a hétköznapi élettől.

Az épületbe lépve indirekt fények fogadják a látogatót, a kiemelt bejárat szintjében egy kerengő, melyen körbesétálva megtekinthető a Romkert. A bejárat szintjéről függesztett lépcsőn jutunk a romok szintjére, acél szerkezetű, üveg padlóval és mellvéddel kialakított folyosókon bejárhatjuk a bemutatható területet. A folyosók pozicionálását régészeti-szakértői javaslat alapján kell kialakítani.

A Püspöki Palota felé eső „öbölben” 7 szinten kiállító- és kilátóterek kapnak helyet. A korszerű, részben multimédiás kiállításon felfelé haladva megismerhető a templom története és feltételezett kialakítása, bemutatható a magyar államalapítás története. Felérve a legfelső szintre visszapillantunk a romokra, érzékelhetjük az egykori templom lenyűgöző méreteit. Innen a belváros irányába is kitekinthetünk, azonban külön kilátó-terasz építését nem javasoljuk.

Épület nettó alapterületek

<i>Meglévő, nyugati oldali lefedés</i>	425 m ²
Nyugati oldali átalakítás, földémsüllyesztés	150 m ²
<i>Meglévő, déli oldali lefedés</i>	380 m ²
Déli oldal új kiegészítése	65 m ²
Dél-keleti oldal új (sírkápolnák) lefedése	235 m ²
<i>Épülettel újonnan lefedett romterület</i>	2115 m ²
Romterület szintjén közlekedő és járófelületek	650 m ²
Bejárat szint kerengő	405 m ²
Bejárat szint információ	130 m ²
Kiállító- és kilátóterek, összesen 7 x 130 m ²	910 m ²

Tartószerkezetek

Befogásra méretezett fűrt cölöpalapok készülnek, melyek vasbeton fejtömbbel kerülnek összefogásra. A fejtömbbe befogott nagy inerciájú vasbeton „talpazat” áll fel. Az alapozásra készülő fejtömbök között támfalként méretezett monolit vasbeton támfalszakaszok készülnek, így azok nem terhelnek leletanyagra (sőt alatta folytatólagosan később is kutatható marad a terület). A „talpazatra” kerülnek a rétegelt-ragasztott fa oszlopok, acél szerkezetű rögzítéssel. Az oszlopokat acél szelemenrendszer fogja össze, s zárófödémként 4,45m-es tengelytávval acél rácsos főtartó rendszer készül. A zárófödémet acél andrásolással saját síkjában merevvé tesszük, míg az oszlopsorokat a szelemenezésével, és szintén végigfűtő andrásolással merevítjük. A kiállító- és kilátótér retegelt-ragasztott sűrűgerendás födémekre kerülnek.

A homlokzatokon alkalmazott ragasztott fa szerkezet időtálló, utógondozást nem igényel, felülete szépen öregszi. Valószínűsíthetően egyébként az első templom is fából épülhetett! Előnye, hogy színe és felülete barátságos, szemben a korábbi acél szerkezetekkel, és hosszú évtizedekig nem veszít hangulatából. Más építőanyagokhoz képest könnyű, így a fűrt cölöpalapok száma és mérete fajlagosan csökkenthető. További előnye, hogy előregyártással az építés nagy része csupán szerelő jellegű munka, mely alkalmazásával könnyebben védhető romterület.

Épületgépészet, megvilágítás

Komoly költségvetésű épületgépészetre, légtechnikára nincs szükség, az épület fűtetlen. Nyáron árnyékolt terület, alapvetően szélcsendes. Mosdók és wc helyiségek kialakítását sem terveztük, elképzelésünk szerint a Koronázó tér 3. szám alatt tervezett múzeum és a Díszkapu melletti nyilvános illemhelyek szolgálják ki a turisták igényeit. A mozgásukban korlátozottak és az idősek számára liftet terveztünk a kilátó szintek és a romterület eléréséhez.

A romok megvilágítása a vasbeton födémekről valamint a mennyezetről (hasonlóan a templomokhoz) függesztett, irányított lámpatestekkel oldjuk meg, kiegészítve a fa oszlopok között elhelyezett mélysugárzókkal. A romterület nagy részén nappal elegendő a lamellák között bejutó szórt fény.

A városi épületekkel ellentétben az esti megvilágítás nem kívülről történik, hanem az épületből kiszűrődő "titokzatos" fény árasztja el a környező utcákat - hívogat, azt sugallja, hogy a belső a lényeges, s maga az épület csupán kerete egy nála fontosabb dolognak.

Koronázó tér

Pályázati tervünkben II. ütemnek javasoljuk a Koronázó tér és az Ossarium átalakítását és felújítását. A romok lefedésére emelt épületünk adja a tér új, nyugati lezárását. Ha a főtér felőli bejáratot békés kapuhoz hasonlítottuk, akkor mondhatjuk, hogy ez az új térfal méretével, lépcsős bejárat kialakításával egyfajta „állami reprezentációt” is sugall.

Fontosnak tartjuk a jelenlegi térszín megemelését a csatlakozó gyalogos sétány magasságára, ezzel biztosítjuk, hogy a két terület ne szakadjon szét. Igaz ugyan, hogy a Lux féle mauzóleum előlépcsője megszűnik, azonban vele szemben egy lépcsős szerkesztésű városi teret hozunk létre, hangsúlyozandó az új épületet. A Szent István szarkofág mellett, az eredeti funkciónak megfelelően, kőtárat rendezünk be az „L” alakú, Lux által tervezett épületben.

Ossarium és liturgikus tér

A meglévő Ossarium helyén, annak átalakításával új csonttemetőt hozunk létre. Ez az ünnepi (alkalmi) liturgiák helye is egyben. Javasoljuk, hogy a sírhelyekben ereklyék is kerüljenek elhelyezésre, ezzel újra életre kel a Bazilika egyik eredeti funkciója is: zarándokhely, ahol a szent sírja megtekinthető volt. Amennyiben ez nem megvalósítható, úgy minden szentmisén, amelyet itt ünnepelek, az oltárkeresztben legyen Szent Imre ereklye. Az Eucharisztia sír felett történő megünneplésének szándékából keletkezett a confessio, az oltárt és az alatta elhelyezett szent sírját összekötő kürtő alakú tér. A zarándok a fenestella-n keresztül tudott a sírba betekinteni, s az emlékhelyet megérinteni. Ennek szimbolikus átírata tervünkben az Ossarium mértani közepén elhelyezett, talajig hatoló üveg anyagú kereszt. A máshol fel nem használható, vissza nem építhető eredeti kövekből épített tömb belsejébe Világosságot visz az üvegkereszt, szimbolikusan kapcsolatot teremt zarándokkal. Az Ossarium kötőmbjét hófehér kő lapburkolattal borítjuk.

Ünnepi alkalmakkor a három lépcsővel kiemelt Ossarium tetejét fa anyagú liturgikus bútorokkal rendezzük be. Az üvegkereszt fölé oltár kerül, szimmetrikusan körbevéve a celebráns, a papok és a ministránsok által. Szintén szimmetrikusan a kiemelt térszakasz elejére kerül az ambó és a húsvéti gyertya. Tabernákulumra és keresztelőkútra nincs szükség. A csonttemető félköríves kialakítása sugallja, hogy az oltár köré összegyűlő híveket kiegészítve teljesül a zsinati közösségben megélt ünneplés, azonban az oltár mögötti liturgikus terület üresen hagyjuk. Ez kifejezi, hogy az Eucharisztia ünneplésének eszkatológikus irányulása van, tehát nem végpont, sokkal inkább az eljövendőkre vár. A parúzia megvalósulása „kódolva” van az eredeti Bazilika tájolásával – vegyük észre, hogy a mindenkori szentély a védszentnapi kelet irányában épült, az augusztus 15-i napkelet irányába. Az Mennybe Felvett Szűz Máriának szentelt egykori templom helye, ha alkalmanként is, újra liturgikus ünnepek helyévé válik.

Az évszázadok során a szentély mind keletebbre húzódott, hiszen a templom méretei növekedtek. Liturgikus terünk kívül esik a Mátyás kori szentélyen, vagyis szimbolikusan ezt a hagyományt folytatjuk.